Revista Transilvania, un portret post-decembrist

Alex VĂSIEȘ

Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, Facultatea de Litere
“Babeș-Bolyai” University of Cluj-Napoca, Faculty of Letters
Personal e-mail: alex_vasies@yahoo.com

„Revista Transilvania”, A Post-1989 Portrait

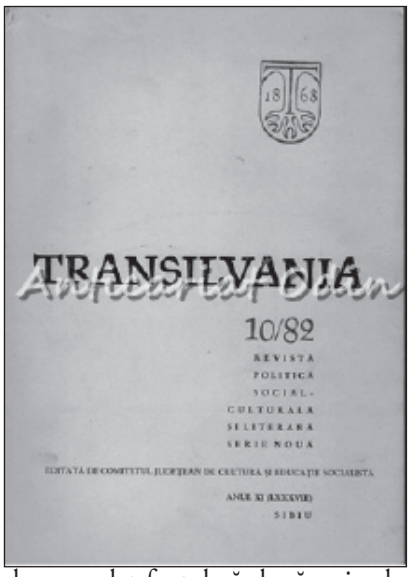
The present paper aims at contextualizing and building a synthesis of Transilvania magazine in the post-revolution period. The portrait displays a comprehensive inventary of the material that was published after the year 1990 until the 2000s. The main themes around which the text is organized are Communism, translations and the mechanism of censorship, religion and the debates around the literary canon and its possible reconsiderations. Besides, the text intends to offer a depiction of the transitional years by means of certain editorial options and operational selections.

Keywords: Transilvania magazine; post-communism; transition; culture; translation; religion.

I. Introducere

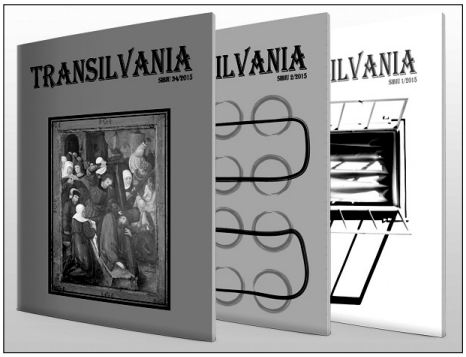
Lucrarea de față își propune să analizeze și să ordoneze într-un proiect de tip portret materialul publicat de revista *Transilvania* între anii 1990-1996. Datorită revoluției din 1989, acest material prezintă un interes special, întrucât problematizările pe care le deschide vin pe fondul unui moment al tranziției, adică al unor așteptări și proiecții care, la o evaluare analitică, ferită de speculații, așa cum această lucrare se dorește a fi, pot oferi câteva puncte necesare de discuție și de reevaluare ale unor teme specifice perioadei.

O scurtă contextualizare a perioadei propuse spre analiză în această lucrare indică faptul că, deși *Transilvania* propune subtitlul „revistă lunară de cultură”, totuși, datorită unor probleme administrative, între anii 1990 și 1996, revista a avut perioade în care acest ritm de publicare nu a fost susținut, materialul organizându-se uneori trimestrial, ajungându-se la cazuri, rare, în care anumite numere nu au mai fost publicate conform planului editorial. De asemenea, e

relevant de semnalat faptul că după noiembrie 1989, poetul Ion Mircea a devenit redactor șef al revistei, luându-i locul lui Mircea Tomuș.

Temele principale pe care lucrarea le propune în

vederea portretului revistei *Transilvania* din perioada mai sus menționată se constituie prin raportarea la momentul revoluției din 1989 (în ce fel s-a realizat problematizarea acestui eveniment, în ce fel s-au reașezat lucrurile la nivelul materialelor propuse spre publicare), la felul în care e înțeleasă noua societate (cine/care sunt noile repere culturale), la importanța traducerilor din paginile revistei din acest segment temporal, precum și la intervenția elementului religios la nivelul revistei. Nu în ultimul rând, este necesară prezentarea scriitorilor români publicați în această perioadă în *Transilvania*, inventarierea cronicilor (de unde s-ar putea crea o discuție în jurul rediscutării canonului, a figurilor centrale care încep să se impună în anii '90), dar și menționarea și abordarea textelor (atât critice, cât și literare) care fuseseră interzise de cenzură.

Din punctul de vedere al materialelor analizate, revista *Transilvania* oferă câteva linii specifice de rediscutare a momentului revoluției din 1989 și de repoziționare în raport cu acest moment. Față de practica pre-decembristă a revistei, odată cu primul număr din 1990, se observă, după cum se va vedea în cele ce urmează, o schimbare la nivelul conținutului. Această schimbare nu se realizează, însă, într-o trecere bruscă, de la materiale elogioase la adresa comunismului la apologia liberalismului post-decembrist, ci printr-o rediscutare analitică, printr-o abordare cât mai obiectivă a acestui punct de cotitură.

Mai departe, un al doilea punct de interes al analizei de față se constituie prin raportarea revistei la universalitate. Fie prin publicarea unor texte interzise anterior de cenzură, fie prin oferta de traduceri literare și teoretice din anii '90, se poate observa o tendință de ieșire din spațiul până atunci limitat la scriitori cu valențe comuniste sau naționaliste, și un interes pentru zone alternative, până atunci inabordabile din cauza regimului comunist. Putem deduce astfel că *Transilvania* propune, în intervalul analizat în acest text, noi repere culturale și literare pentru publicul românesc, tema suprapunându-se din acest motiv, cu mutațiile pe care le suferă percepția poziției intelectualului, a omului de cultură (în speță, a scriitorului) pe fundalul post-decembrist.

Miza numeroaselor texte de factură religioasă publicate în revista *Transilvania* odată cu instalarea lui Ion Mircea în funcția de redactor șef merită analizată și discutată măcar din cauza ponderii pe care acest tip de texte ajunge să o aibă în intervalul ales. Abordarea tematicii religioase se justifică prin dorința de a propune dezbaterii câteva probleme care au fost opacizate de comunism și care, din acest motiv, îl pun pe omul post-revoluționar într-o situație în care dilemele sale au nevoie de „o chemare la un autentic dialog teologic, o strană a păcii spirituale și un punct de sprijin"(*Argument*, semnat de Ion Mircea, pp. 1-2, în numărul 1-2/1991).

În ceea ce privește o posibilă rediscutare a canonului și a figurilor centrale din literatura română, revista *Transilvania* își declară (în editorialul semnat de întreaga redacție a revistei în numărul 1/1990) interesul pentru „cultivare[a] valorii, condiția expresă a libertății de gând, opinie și exprimare, amplificată prin provocarea talentului tinerilor"(*Noua serie nouă,* pp. 1-2, în numărul 1/1990), dar și pentru „valorile culturale confirmate, pe care revista noastră a căutat să le apere întotdeauna, [care]își vor găsi, acum în plină libertate, continuare și justificarea și în direcțiile noi ale – de ce nu? – experimentului și modernismului."(*Primăvara românească,* p. 2, în numărul 3/1990). O cale de mijloc așadar, prin care revista nu încearcă să creeze un canon alternativ doar pentru că momentul istoric ar putea permite o astfel de breșă la nivel cultural și literar, ci, mai degrabă, o încercare de rediscutare, prin perspectiva unui mediu care nu mai suferă de viciere ideologică și de blocajele cenzurii, a numelor consacrate din literatura română împreună/în raport cu scriitorii care abia încep să se remarce în mediul literar post-decembrist. În acest sens, revista își propune și publicarea unor texte interzise inițial de cenzură, cum ar fi, de pildă, cronica lui Dan C. Mihăilescu la *În larg*, de Bedros Horasangian, în numărul 1/1990 al revistei, o meditație asupra proiecțiilor totalitare. Se poate deduce că demersul revistei pe acest plan este unul în care lupta între generații se prezintă ca un teritoriu în care numele deja consacrate (cum este și cazul optzecistului Horasangian) încă se află în centru, dar, după cum se poate sesiza din exemplul de mai sus, acest lucru se explică prin potențialul creator și puterea subliminală a acestor scriitori chiar și în timpul regimului comunist.

Poziția lor nu creează însă un blocaj pentru intrarea generației mai tinere în rândurile revistei (frecvența cu care texte scrise de Cristian Popescu aveau să fie publicate în anii următori ai revistei este simptomatică pentru această idee), ci generează, mai degrabă, un spațiu de dialog în care literatura celor mai tineri intră în dialog cu cea a predecesorilor.

II. Organizarea materialelor
1. Comunismul

Căderea comunismului și câștigarea libertății de expresie ca urmare a acestui moment a dus, în cadrul revistei *Transilvania*, la o serie de texte dedicate prezentării acestui episod și la afirmarea importanței revoluției în rândurile scriitorilor, și nu numai. Reprezentarea acestui moment ca o renaștere, invită însă și la descrierea principalelor linii ale acestei renașteri. Reprezentativ în acest sens este textul Rodicăi Pascu (*Ca pasărea Phoenix...*, p. 49, în numărul 1/1990), care se desfășoară în egală măsură ca o retrospectivă a revoluției și ca o actualizare a noilor posibilități de exprimare pentru intelectualul român:

> În aceste zile, un cuvânt este pe buzele tuturor: LIBERTATE, o noțiune aparent abstractă și .totuși dureros de concretă, gândindu-ne la jertfele de vieți omenești date tribut tocmai pentru .triumful acesteia. Este, așa cum bine știm, o noțiune atotcuprinzătoare, ce privește toate sferele .vieții noastre materiale și spirituale. Ca toți cetățenii României libere, oamenii de artă și .cultură, care n-au abdicat, în acest sfert de veac de crâncenă dictatură, de la idealurile autentic .umaniste, sunt acum liberi în exprimarea și dezvoltarea posibilităților lor creatoare, indiferent .de mijloacele și uneltele specifice unui sau altui domeniu al creativității A te exprima liber .înseamnă a exprima ADEVĂRUL, pentru că nu poate exista libertate fără adevăr, și invers [...] Libertatea, democrația sunt garanțiile renașterii noastre naționale. Precum legendara pasăre Phoenix, și arta, cultura, întreaga noastră spiritualitate vor renaște, pentru că, sub cenușa în .care păreau a fi îngropate, ele au existat dintotdeauna, purificate printr-o simbolică ardere.

De aceeași factură, poate nu la fel de explicite, dar abordând aceeași dinamică a ieșirii dintr-un spațiu închis, al libertății de expresie reduse, precum și mărturii ale momentului revoluționar ca renaștere (cu toate sacrificiile și pierderile pe care un astfel de eveniment le presupune) sunt și articolele din mini-dosarul de mărturii despre revoluție – texte semnate de Vasile Avram (care va continua să publice, într-un serial intitulat „Revelațiile unui miracol" texte de tip mărturie ale Revoluției din 1989 de la Sibiu, în numerele 2/1990, 3/1990, 4/1990), Dragoș Mateescu (elev caporal, Școala militară de ofițeri activi „Nicolae Bălcescu"), diacon Dorin Oancea, Dr. Gheorghe Telea și Ileana Marinescu, din numărul 1/1990 – sau *În zilele luptelor eroice din Sibiu* de Lt. col. Paul Abrudan (în 2/1990), dar și editorialul *Primăvara românească*, semnat de redacția revistei în numărul 3/1990.

Spre comparație, în ultimele două numere de dinaintea revoluției din 1989, la fel ca în majoritatea revistelor din România, în revista *Transilvania* erau publicate articole elogioase la adresa lui Nicolae Ceaușescu și a partidului comunist (*Strălucit bilanț al împlinirilor socialiste*, text semnat de redacția revistei, p. 3, în 9/1989; *Valorile patriei*, de Mihail Diaconescu, pp. 13-15, în 9/1989; *Sub semnul înaltelor principii ale construcției socialiste*, text semnat de redacția revistei, p. 3, în 10/1989; *Stabilirea tipului producției – moment esențial al procesului de modernizare*, pp. 9-11, în 10/1989 – o cronică economică semnată de Ștefan Mârza, Vasile Dîrzu, Adrian Dura și Vasile Radu), precum și poezii patriotice. Trecerea, încercarea de a aborda cât mai obiectiv momentul decisiv al schimbării de regim îl constituie publicarea interviului cu Nicu Ceaușescu.

Astfel, discutarea comunismului se realizează și prin intermediul celeilalte perspective. Interviul, publicat pe parcursul a trei numere de revistă (7/1990, pp. 19-20; 8/1990, pp. 15-18; 9/1990, pp. 9-13, continuare la p. 25), cu Nicu Ceaușescu (interviu intitulat *Inculpatul NICU CEAUȘESCU*), atacă teme care se întind de la proprietatea privată, marxism și ideea de comunism – înțeleasă ca ideologie și politică de stat – până la evenimentele de la Sibiu din timpul Revoluției. De asemenea, texte care se înscriu în aceeași categorie a articolelor cu miză mai degrabă politică, decât specific-literară, sunt: *Misiunea mea principală este legată de interesul pentru problemele românești al domnului senator Eduard Kennedy* – interviu luat de Elena Siupiur cu Radu R. Florescu, profesor la Boston College, director al Centrului de studii sud-est europene din Boston, datat 16. ian 1989. pp. 7-9, în 2/1990 și *Varșovia, noiembrie 1988: «Vrem Polonia liberă»*, scris de jurnalistul Dan Popescu, despre perioada în care a vizitat Polonia (publicat în 2/1990) – o prezentare a stării politice din Polonia și a unui sistem anti-comunist în perioada comunismului.

2. O cultură cu deschidere spre universalitate. Traduceri și Cenzură

Într-o astfel de perspectivă, obiectivul final al studiilor literare «comparatiste» se modifică în același sens universalist și generalizant. Dacă nu literaturile naționale izolate, ci totalitatea literaturilor formează adevăratul câmp de investigație și punere în relație, de analiză și sinteză literară, dacă există în ultimă analiză doar o singură literatură, rezultă că «literatura universală» .se confundă cu «literatura» pur și simplu.

(Adrian Marino, *„Literatura europeană" azi*, pp. 24-30, în numărul 1/1990)

Acest citat din textul teoretic al lui Adrian Marino, care pune sub semnul întrebării conceptul de literatură universală (și, mai specific, de literatură europeană), limitele și dimensiunile acestei literaturi și posibilitatea definițiilor clare în interiorul acestui câmp de cercetare este sugestiv pentru demersul revistei *Transilvania* de a se deschide, dincolo de granițele geografice sau ideologice, spre literatura universală. Trecem în revistă o listă a câtorva dintre cele mai importante traduceri (în special de poezie și proză, dar unele și eseuri) apărute în intervalul 1990-1996 în paginile publicației sibiene:

- *Ferma animalelor*, de George Orwell – publicat ca roman-foileton începând cu numărul 1/1990, traducere de Mircea Ivănescu.

- *Nebunia stacojie de la Little Doom* de Mark McShane – roman-foileton publicat începând cu numărul 4/1990, traducere de Mircea Ivănescu.

- *Limbajul esopic*, de Witold Wirpsza, pp. 7-11, în numărul 3/1990, traducere de Mircea Ivănescu.

- *Vin zorile*, poezie de Jorge Luis Borges, p. 12, în numărul 7/1990, traducere de Ruxandra Cesereanu.

- *Originea istorică a filosofiei*, de Jose Ortega y Gasset, pp. 17-18, în nr. 7/1990, traducere de Adriana Dobre.

- *Declinul curajului*, de Alexandr Soljenițîn. pp. 22-29, în nr. 7/1990, traducere de Dan Iordache.

- Poeme de Franz Hodjak, p. 29, în nr. 7/1990, traducere de Reimar Alfred Ungar.

- *Postulatul realității*, de Jorge Luis Borges, pp. 37-38, în nr. 8/1990, traducere de Adriana Dobre.

- *Aria (pe jazz) din Freischütz a lui Richard Nixon,* de Guy Davenport. pp. 41-44 și continuare la p. 55, în nr. 9.1990, traducere de Adrian Bude.

- Traducere din *Dracula*, de Bram Stoker, pp. 28-31 și continuare la p. 52, în nr. 9/1990, traducere de Mihai Ursachi și Magda Teodorescu.

- *Coastele mării & Poetul despre el însuși*, de Francis Ponge, pp. 45-45, în nr. 9/1990, traducere de Mircea Ivănescu.

- *Întoarce-te și privește, doamnă Lot,* de Ephraim Kishon, p. 47, în nr. 9/1990, traducere de Gabriel Lohan.

- *Elegia porților*, de Jorge Luis Borges, p. 47, în nr. 9/1990, traducere de Ruxandra Cesereanu.

- *Necredinciosul și creștinii*, de Albert Camus, pp. 170-171, în nr. 3-4/1992, traducere de Maria-Cornelia Oros.

- *Unitatea culturii europene*, de T. S. Eliot, pp. 64-65, în nr. 3-4/1992, traducere de Mircea Ivănescu.

- *„Proximitatea semenului e responsabilitatea mea pentru el”*, de Emmanuel Lévinas, pp. 52-55, traducere de Mircea Ivănescu.

- *Cer și pământ*, de Polyxène Kasda, pp. 141-146, în nr. 1-2-3/1994, traducere de Mircea Ivănescu.

- *Sacrificiul*, de Andrei Tarkovski, pp. 144-174, în nr. 1-2/1993, traducere de Ioan I. Ică, scenariul filmului *Sacrificiul.*

- *Despre filmul meu Sacrificiul*, de Andrei Tarkovski, pp. 178-180, în nr. 1-2/1993, traducere de Maria-Cornelia Oros.

În ceea ce privește materialele cenzurate care sunt recuperate după 1990, numărul 1/1990 este singurul (datorită importanței sale simbolice) în care astfel de materiale dețin un marcaj clar. Totuși, plecând de la aceste articole, se pot trasa câteva linii pentru definirea aparatului de cenzură. Texte scrise de disidenți, texte care urmăreau o deconstrucție a valorilor naționale deja prestabilite de partid, precum și texte care problematizează posibilitatea unor aspecte diferite de cele comuniste (posibil o teză individualizantă sau tematizarea în cheie altfel a lumii comuniste, sau, în aceeași măsură, recontextualizări ale unui specific național în afara direcțiilor comuniste de constituire discursivă a acestor caracteristici etc.), pot apărea, în urmărea căderii regimului comunist în paginile *Transilvaniei*. În primul număr post-revoluție (1/1990) articolele recuperate și marcate explicit sunt următoarele:

- cronica literară semnată de Dan C. Mihăilescu la *În larg* de Bedros Horasangian, p. 38.

- *Reverberațiile unui concept: mit, istorie și filosofie în definirea specificului național*, de Vasile Avram, pp. 44-46.

- *Vocea poetică a scriitorilor români din Iugoslavia pulsează în ritmul marii poezii din România și din Europa* interviu luat de C. Ungureanu lui Slavko Almăjan, (30 nov. 1987, Timișoara), pp. 46-48.

-*Cinci simple decupaje*, o problematizare diferită a specificului național românesc și a creației populare, pornind de la deconstrucția a trei discursuri de recepție la Academia Română, rostite de Mihail Sadoveanu, Lucian Blaga și Liviu Rebreanu.

3. Religia

Odată cu investirea lui Ion Mircea în funcția de redactor-șef al revistei, *Transilvania* intră într-o nouă etapă tematică. Începând cu numărul 7/1990 și chiar până la numerele din 1996, materialul revistei se conjugă, în principal, în jurul ideilor și a textelor cu miză și substrat religios, precum și prin încercarea de a descrie spațiul cultural și ideatic românesc prin repere de factură folclorică. Explicația acestei direcții este oferită în *Argumentul* numărului 1-2/1991, semnat de Ion Mircea (pp.1-2):

> [Î]n primul rând pentru că, prin însăși tematica religioasă pe care o îmbrățișează coperțile Transilvaniei, luându-și ca înainte-mergătoare Icoana Maicii Domnului de la Mănăstirea Neamț, vom rosti – cât mai simplu vorbind – o rugăciune de început de drum; în al doilea rând, și acesta a fost motivul axial al opțiunii noastre nu ar fi cumsecade să

ascundem că înlăuntrul Bisericii noastre sunt frământări, care au luat proporții îngrijorătoare mai cu seamă în Ardeal, după recunoașterea oficială a Bisericii Române Unite cu Roma, Greco-catolică. E invocată tot mai stăruitor vina tragică a desființării acestei Biserici în 1948 de către regimul ateo-comunist din România, în complicitate cu înaltul cler ortodox al vremii. Se trece cu vederea însă un lucru elementar: „mutarea" de pe tabla de șah a lui 1948 are amprenta atee a Moscovei. Strategia pusă în joc avea două obiective, unul pe termen scurt: nimicirea Bisericii Greco-catolice, care stânjenea, întrucât avea deschidere universală, avea „ieșire la mare", și celălalt pe termen lung: otrăvirea Bisericii Ortodoxe Române, care a fost făcută părtașă la această .neleguire, lăsându-i-se în dar averile surorii ei sacrificate și care se vedea în felul acesta umilită în umilința ei și avertizată să nu uite ceea ce îi datora Cezarului [...] Iată și rostul acestui număr inaugural al Transilvaniei, care se dorește a fi o chemare la un autentic dialog teologic, o strană a păcii spirituale și un punct de sprijin în oceanul de întrebări și neliniști care s-a abătut asupra omului de astăzi.

Texte de această factură (urmărind să dezvăluie lucruri până atunci absconse din punct de vedere religios - și chiar din punctul de vedere al politicilor religioase - , dar și, separat, texte care încearcă să revendice, la nivel literar și identitar noi repere specific naționale, uneori chiar prin explicitarea unor tensiuni interetnice care se petreceau în interiorul țării), sunt, menționându-le pe cele mai reprezentative, următoarele:

- *Cine aruncă piatra*, de Vasile Avram, pp. 3-7, în nr. 8/1990.

- *Comuniune și mântuire,* de Preot Ioan Bizău, pp. 8-9, în nr. 8/1990.

- la secțiunea *În căutarea unui punct de sprijin* – în continuarea *Argumentului* din care am citat mai înainte – texte de Octavian Paler (*Dumnezeu nu se amestecă în certurile noastre*, pp. 3-7), Ion Mircea (*Profeția sau Ce s-a întâmplat la Patriarhia Română în ziua de 27 oct. 1990*, pp. 8-10), Dumitru Stăniloae (*Teologia eshatologicului în cadrul istoriei* pp. 11-13), Majestatea Sa Regele Mihai I al României (*Despre legăturile monarhiei din România cu biserica* p. 17), Eugène van Itterbeek (*Poem pentru Madona de la Neamț* și *Marea Săptămînă* pp. 18-19), toate în nr. 1-2/1991.

- la rubrica *Convorbiri* – Convorbire între I.P.S. Antonie Plămădeală și Sorin Dumitrescu – *Dialogul teologic dintre Biserica Ortodoxă și cea Romano-catolică*, pp. 20-23, în nr. 1-2/1991.

- la rubrica Dialoguri de seară – *Despre ucenic și duhovnic (2)* – Părintele Galeriu, Andrei Pleșu, Gabriel Liiceanu și Sorin Diaconescu, pp. 24-30, în nr. 1-2/1991.

- *Tunurile de cireș ale lui Avram Iancu*, de Paul Abrudan, pp. 32-34, în nr. 7/1990.

- *Elogiu satului românesc*, de Serafim Duicu, p. 38, în nr. 7/1990.

- *Predicile lui N. Steinhardt*, text inedit de Ion Negoițescu, pp. 113-114, în nr. 1-2/1993.

- *DOSARUL UNEI DISPUTE „SAMIZDAT", 1972 sau despre BISERICĂ, TOTALITARISM, SACRIFICIU* – texte de Alexandr Soljenițîn, Părintele Serghei Jeludkov, Felix Karelin, Arhiepiscopul Ioan de San Francisco, Părintele Alexander Schmeman, pp. 66-79, în nr. 1-2/1993, traducere de Ion Diaconul.

- *Destinul țăranului român,* de Mitropolit Nicolae Corneanu, pp. 9-11, în nr. 3-4/1994.

- *Parabolele lui Iisus*, de Joachim Jeremias, pp. 12-15, în nr. 3-4/1994, traducere de Episcopul-vicar Calinic Botoșăneanul.

- *Pământ și ceruri*, de Grigorie de Nazianz, pp. 5-8, în nr. 1-2-3/1996.

- *Spațiu primordiat*, de Vasile Avram, p. 140, în nr. 1-2-3/1996.

- *Scara lui Iacob*, de Mihail Bulgakov, pp. 65-72, în nr. 1-2-3/1996, traducere de Mircea Ivănescu.

4. Canonul, reconsiderări, literatura română

Preocuparea revistei *Transilvania* pentru publicarea unor texte literare și critice reprezentative pentru literatura contemporană a vremii s-a manifestat, după cum spuneam în partea de analiză introductivă, într-un mod echilibrat, încercându-se deopotrivă prezentarea unor autori importanți, canonici (câțiva dintre ei recuperați din postura de disidenți exilați, până în acel moment blocați, deci, de cenzură), dar și prin publicarea unor autori mai tineri, care aveau să confirme, cu trecerea timpului, importanța valorii lor literare. Ilustrativ în acest demers este un fragment din textul *Descifrând „Jocul măștilor",* semnat de Mircea Tomuș, în numărul 2/1990 al revistei:

[P]oate că ne putem gândi de pe acum că unul din cele mai interesante procese critice s-ar putea .să fie acela al decriptării, al dezghiocării învelișului de forme aparente și nu rareori înșelătoare de pe un conținut ascuns dar nu indescifrabil. Este o situație frecvent întâlnită în literaturile născute în umbra regimurilor totalitare, aceea de a se împleti realitatea unei intenționalități primordiale latente cu aceea a unor structuri nu rareori foarte complicate, ex-crescute ca o arborescență cele mai adeseori luxuriantă, care ajungea nu numai să ia ochii cititorului, oricare ar fi fost el, cenzor sau public adevărat, dar chiar să aibă un destin estetic propriu.

În această lumină pot fi citite câteva dintre textele esențiale enumerate mai jos, alături de texte semnate de autori mai tineri, prin publicarea cărora se urmărea provocarea interesului publicului pentru o nouă literatură, racordată la modelele europene. În aceeași categorie se situează și textele critice, cronici literare, care încearcă să valorifice în același timp figuri deja consacrate și figuri pe cale de consacrare din interiorul

literaturii române:

- *Unde sunt cei care nu mai sunt*, poem de Nichifor Crainic, p. 16, precum și poezii ale tânărului Iustin Panța, în nr. 1/1990.

- la rubrica cronicilor literare: Mircea Braga despre *Intermezzo II*, de Marin Mincu; Dan C. Mihăilescu despre *În larg*, de Bedros Horasangian, în nr. 1/1990.

- *Ștefan Baciu despre... Ștefan Baciu*, pp. 22-26, în nr. 2/1990.

- la rubrica cronicilor literare: Mircea Braga despre *Romanul românesc contemporan* (Ed. Eminescu, 1988) de Anton Cosma; Dan C. Mihăilescu despre *Visul* lui Mircea Cărtărescu (Ed. Cartea Românească, 1989).

- *Realism și metarealism,* de Anton Cosma – un text teoretic cu referințe la Roland Barthes, Roman Jakobson – p. 41, în nr. 2/1990.

- Mircea Tomuș despre *Sufletul locului* de Monica Anton, în nr. 2/1990.

- la rubrica Literatură și Actualitate, texte critice despre Aurel Rău (*Poeți și critici*, de Constantin Trandafir, pp. 35-36), Angela Marinescu (*Fisurarea formei,* de George Popescu, pp. 36-37), despre Marin Sorescu, Gabriela Adameșteanu, Banu Rădulescu, pp. 37-42, în nr. 3/1990.

- *Arta Popescu (II): Despre moarte și planificare*, de Cristian Popescu pp. 47-49, în nr. 7/1990.

- *Arta Popescu (III)*, de Cristian Popescu pp. 32-33, în nr. 8/1990.

- *Milă pentru învingător,* de Vasile Avram, pp. 13-14, de Vasile Avram, despre *Rugați-vă pentru fratele Alexandru* (Ed. Humanitas, 1990) de Constantin Noica, în nr. 8/1990.

- *Eugen Ionescu, poet*, cu o introducere, *Încercarea focului*, de Ion Duc, p. 20, în nr. 9/1990.

- *Ultima clasă de Normală – a doua*, de Paul Goma, fragment din romanul *Arta refugii* (Paris, 1990), pp. 14-15, în nr. 9/1990.

- *„Nihil Sine Deo"*, de Maria-Cornelia Oros, cronică la cartea de convorbiri a scriitorului Mircea Ciobanu cu Mihai I al României (Ed. Humanitas, 1991), pp. 51-52, în nr. 1-2/1992.

- Dialog între Maria-Cornelia Oros și Paul Goma (*Europa, Europa..., Sibiul, Sibiul...,*), pp. 144-160, în nr. 3-4/1992.

- *„Istoria naturală" a nomenklaturii*, de Maria-Cornelia Oros – despre romanul lui Petru Dumitriu *Ne întâlnim la Judecata de apoi*; pp. 87-88, în nr. 1-2/1993.

- *Fenomenul concentraționar în România* – din postfața la versiunea franceză a romanului *Gherla* de Paul Goma (Gallimard, 1976), pp. 96-105, în nr. 1-2/1993.

- *La moartea lui MIRCEA ELIADE* – text inedit de Constantin Noica – p. 112, în nr. 1-2/1993.

- un mini-dosar dedicat lui Emil Cioran – *Emil Cioran – între pământ și cer*, cu texte scrise de Ilie Mihalcea (*Convorbire cu Aurel Cioran, fratele gânditorului*), Sorin Manole (*Emil Cioran* sau *Mântuirea scepticului prin sine însuși*), Alexandru Horia (*Parabola NOROIULUI*), dar și câteva scrisori inedite scrise de Emil Cioran -, pp. 127-135, în nr. 1-2-3/1996.

Pe lângă aceste texte, trebuie menționat faptul că poezii scrise de Nichita Stănescu (majoritatea dintre inele inedite) au fost publicate frecvent, aproape în fiecare număr al revistei, în intervalul analizat. De asemenea, sugestiv pentru tendința de a experimenta și de a promova un tip de literatură diferit față de genurile literare deja consacrate îl reprezintă serialul început în revista *Transilvania* încă dinainte de 1990 (în numărul 3/1990, de pildă, se ajunsese la partea a X-a a serialului), intitulat *Viața după viață* (nu este clar dacă textul este un experiment literar sau o traducere a cărții lui Raymond Moody, din 1975), un text hibrid, între stilul științific și cel literar (cu valențe mistice), tradus și adaptat (conform prezentării), și, în dese rânduri precedat de o descriere, de către Luiza Textoris.

5. În loc de concluzie

Se poate observa, parcurgând lista numelor autorilor inventariați în partea de dosar a lucrării, că poziționarea revistei în raport cu perioada de tranziție a anilor 1990-1996 s-a realizat prin promovarea câtorva figuri care au devenit, în anii '90 și în anii următori, nume consacrate ale anti-comunismului (Gabriel Liiceanu, Andrei Pleșu, Mircea Cărtărescu, Octavian Paler etc.). Trebuie recunoscut totuși faptul că, în urma numirii lui Ion Mircea în funcția de redactor-șef al revistei și datorită turnurii de factură religioasă a revistei, acest tip de abordare socio-politică a fenomenului revoluției din 1989 începe să fie înlocuit cu problematizări restricționate tematic în jurul subiectului religios.

Noua societatea e înțeleasă, după cum se poate vedea consultând listele materialelor publicate de mai sus, ca un mediu al schimbării, un mediu care necesită însă câteva recontextualizări și chestionări ale perioadei comuniste și ale scriitorilor și gânditorilor care s-au manifestat în această perioadă. Există, în interiorul acestei teme, o conjugare între atenția pentru valorile culturale consacrate (în majoritatea lor împotriva regimului) din perioada ceaușistă și valorile emergente, literatura fiind, spre deosebire de perioada comunistă, promovată fie prin caracterul ei autonom-estetic, fie datorită faptului că în aceste texte se realiza chestionarea explicită a comunismului.

Bibliography:

Revista Transilvania, 1990-1999.